

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Збірник матеріалів
III Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Випуск 3
3 листопада 2023 року

Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2023 рік

Рекомендовано до друку Вченою радою університету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Педагогічний альманах «Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика»: збірник матеріалів III Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (3 листопада 2023 року). Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2023. Вип. III. 272 с.

Організаційний комітет:

- Богуш А. М. – дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);
- Бабчук О. Г. – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);
- Кавиліна Г. К. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);
- Булгакова О.Ю. – доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;
- Левицька М.І. – методист кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і представлених даних несе автор.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабчук О.Г. Конспект лекцій до дисципліни «Діагностика психічного розвитку дітей з практикумом» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта, додаткової спеціальності 053 Психологія. Одеса: ПНПУ імені К.Д. Ушинського, 2021. 80 с.
2. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 424с.
3. *Павелків Р. В.*, Цигипало О. П. Дитяча психологія. Київ. Академвидав, 2015. 400 с.
4. Піроженко Т. Особистість дошкільника: перспективи розвитку: навч.-метод, посіб. Т.: Мандрівець, 2010. 136 с.
5. Формування базових якостей особистості дітей старшого дошкільного віку в ДНЗ : монографія / Г. Беленька, С. Васильєва, Н. Гавриш, В. Маршицька, С. Нечай, О. Остряньська, О. Полякова, В. Рагозіна, О. Рейпольська, Н. Шкляр; за заг. ред. О. Рейпольської. Харків : «Друкарня Мадрид», 2015. 330 с.

ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Магістрантка Г. Р. Станська

Дитина рано починає пізнавати моральну сторону життя людей. Її цікавлять питання «що таке добре і що таке погано», вона звертає увагу на свої моральні якості, які дозволяють їй увійти до дорослої та дитячої спільноти. Моральне виховання підростаючого покоління цілком залежить від демонстрації дорослими провідних морально-етичних принципів, завдяки яким у вихованців складається наочно-образний взірєць, на який їм хотілося б рівнятись. Моральний ідеал набуває системного багатовекторного

характеру. На думку Н. Андрусенко, диференційований підбір прикладів та педагогічно зважена послідовність їх демонстрації, забезпечує становлення морально-вихованої особистості, готової до активної дії [1].

Більшість вихователів звикли, що виховання відбувається засобами бесіди, розповіді. Натомість не можна забувати, що у дітей дошкільного віку провідною діяльністю є гра, під час якої діти освоюють й інші види діяльності. Саме гра є ефективним засобом формування морально-етичних цінностей у дітей дошкільного віку.

Проблема морально-етичного виховання дітей була об'єктом пильної уваги таких відомих класиків зарубіжної та вітчизняної педагогіки, як І. Ф. Гербарт, Я. А. Коменський, Дж. Локк, О. С. Макаренко, Й. Г. Песталоцці, Н. І. Пирогова, Ж. Ж. Руссо, В. О. Сухомлинський, К. Д. Ушинський та ін. Натомість з урахуванням соціально-економічних змін, що відбуваються в сучасному суспільстві, наявний матеріал з проблеми формування морально-етичної вихованості підростаючого покоління потребує додаткового аналізу та переосмислення, використання нових ефективних методів навчання і виховання, серед яких гра посідає особливе місце.

Мета статті – розкрити особливості виховання морально-етичних цінностей у дітей старшого дошкільного віку засобами ігрової діяльності.

Відзначимо, що ряд зарубіжних дослідників (У. Магдауолл, Г. Мерфі, Ф.Я. Бентендейх і ін.) висували тезу, що гра – це такий собі «соціальний інстинкт», властивий кожній людині. Представники культурознавчого підходу (наприклад, І. Хейдінге) вважають, що гра прикрашає життя, доповнює її, тому вона є життєво необхідною кожній людині. Німецький психолог К. Бюллер визначав гру як діяльність, що здійснюється заради отримання «функціонального задоволення» [5].

На відміну від сюжетно-рольових ігор взагалі, гра, яку пропонує педагог, має суттєву ознаку – чітко постав-

лену мету і відповідний педагогічний результат. Ігрова форма занять створюється з використанням ігрових прийомів і ситуацій як засіб спонукання, стимулювання до певної діяльності.

Сутність ігрового методу полягає в тому, що в ньому важливий не результат, а сам процес, процес переживань, пов'язаний з ігровими діями. Ця специфічна особливість гри містить великі виховні можливості, оскільки, керуючи змістом гри, педагог може програмувати в дітей певні позитивні почуття. Місце і роль ігрової технології в цьому процесі багато в чому залежать від розуміння педагогом функцій ігор. Найбільш важливими функціями гри, як педагогічного феномена культури є: соціокультурна, комунікативна, діагностувальна, терапевтична, корекційно-розважальна [1].

Основні принципи організації гри:

- відсутність примусу будь-якої форми у процесі залучення дітей до гри;
- принцип розвитку ігрової динаміки;
- принцип підтримки ігрової атмосфери (підтримка реальних почуттів дітей);
- принцип взаємозв'язку ігрової та неігрової діяльності;
- принцип переходу від найпростіших ігор до складних ігрових форм (від ігрового стану до ігрових ситуацій, від наслідування – до ігрової ініціативи, від локальних ігор – до ігор-комплексів тощо) [1].

Значення гри неможливо переоцінити. Будучи розвагою, відпочинком, вона здатна перерости у терапію, в модель типу людських відносин з іншими людьми та із самим собою.

У практиці ЗДО використання ігор має великі можливості, оскільки у процесі гри дитина досліджує різні аспекти довколишнього світу, а також міжособисті відносини та людське «Я». Ігрова форма занять передбачає використання ігрових прийомів і ситуацій як засобів спонукан-

ня, стимулювання до певної діяльності.

Сутність ігрового методу полягає в тому, що у грі важливий не результат, а сам процес, процес переживань, пов'язаний з ігровими діями. Ця специфічна особливість гри несе великі виховні можливості, оскільки, керуючи змістом гри, педагог може розвивати у дітей певні позитивні почуття. Розглянемо деякі приклади таких ігор, спрямованих на формування морально-етичних цінностей старших дошкільників.

Гра «Компліменти». Мета: допомогти дитині побачити позитивні зовнішні та внутрішні якості в інших людях, і власні позитивні риси з боку; дати відчуття, що їх цінують інші діти; вчитися ввічливості і взаємоповаги. Хід гри: Стоячи в колі, всі беруться за руки. Дивлячись в очі сусіду, дитина промовляє: «Мені подобається в тобі ...». Інша дитина хитає головою і відповідає: «Дякую, мені дуже приємно». Діти передають свої компліменти по колу. Після гри обговорюють, що відчували учасники, що несподіваного вони дізналися про себе, чи сподобалося їм дарувати компліменти.

Гра «Казкова скринька». Мета: формування культури мовленнєвого спілкування, ввічливості. Хід гри: Ведучий повідомляє дітям, що Фея казок принесла свою скриньку – в ній сховалися чарівні слова. Послухайте ввічливі слова і скажіть, для чого і коли використовується кожне з них (для подяки, вибачення, привітання тощо): дякую, будь ласка, вибач, добрий день, до побачення. Які ще ввічливі слова ви знаєте? Для чого вони використовуються? Тепер поверніть чарівні слова Феї, склавши з ними речення.

Гра «Квітка-семибарвиця». Мета: Вчити дітей контролювати свої бажання і обирати найбільш значимі з них, і ті, які не несуть шкоду оточуючим, виховувати бажання турбуватися про інших. Хід гри: Кожна дитина пише на пелюстках квітки свої бажання. Приходить Фея і пропонує виконати одне з бажань, але дитина повинна пояснити, чо-

му саме його, і яка від нього буде користь іншим.

Гра «Як треба дбати». Мета: формування уявлень про добро, любов і турботу. Хід гри: Діти стають у коло. Педагог обходить коло і вкладає до рук дітям різних іграшкових тварин, а потім називає одну іграшкову тваринку, наприклад, кішку. Той, у кого в руках виявляється кішка, виходить на середину кола і просить дітей по черзі розповісти, як треба дбати про кішку. Дитина в центрі кола дарує свою іграшку тому, чия розповідь сподобалася їй найбільше.

Висновки. Отже, гра сприяє формуванню адекватної самооцінки та вміння оцінювати позитивні риси зовнішності інших людей. Гра вчить поважати, любити, співчувати, співпереживати, розвиває рефлексію, формує почуття власної гідності та поваги до інших людей, загалом – сприяє формуванню морально-етичних цінностей старших дошкільників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агіляр Туклер В.В. Психолого-педагогічна характеристика сюжетно-рольової гри дітей. URL: molodyvcheny.in.ua/files/conf/ped/20feb2017/67.pdf (дата звернення: 23.07.2023).
2. Андрусенко Н. У вихованні немає дрібниць. *Учитель початкової школи*. 2015. № 2. С.27-28.
3. Басюк Н. Орієнтири вчителя у моральному вихованні молодших школярів. *Рідна школа*. 2007. № 3. С.21-22.
4. Генік М. С. Формування морально-етичних цінностей молодших школярів засобами українського народознавства.: Дис. ... канд. наук: 13.00.07. 2008.
5. Крутій К. Самоосвіта: Ельконін Д.Б. Психологія гри. URL: ukrdeti.com/samoosvita-elkonin-d-b-psixologiya-gri/ (дата звернення: 23.07.2023).
6. Січко О. І. Формування морально-етичних цінностей учнів у контексті педагогічних ідей В. О. Сухомлинського. *Педагогічні науки*. Київ, 2013. Вип. 1.47 (114). С. 245-249.